

จากทฤษฎี สู่ ปฏิบัติ

สำหรับนักบริหารเมือง

อริยา อรุณินท์

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากทฤษฎี สู่ ปฏิบัติ

สำหรับนักบริหารเมือง

อริยา อรุณินท์

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

หนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมือง “จากทฤษฎี...สู่การปฏิบัติ : สำหรับนักบริหารเมือง” ที่ท่านถืออยู่นี้ ผู้เขียนมีความคาดหวังว่าจะสามารถจุดประเด็นการมองเมือง มองสังคมใหม่ๆ ให้กับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารเมือง พร้อมตัวอย่างที่เกิดขึ้นไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ ผู้เขียนเจตนานำเสนอวิธีการมองปัญหา การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และทำยุทธการแก้ปัญหาที่นั้นย่อมมีความหลากหลายขึ้นกับบริบทต่างๆของเมือง ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จให้แก่ท่านผู้อ่านแต่อย่างใด

รูปแบบของบทความแต่ละบทในหนังสือ “จากทฤษฎี...สู่การปฏิบัติ : สำหรับนักบริหารเมือง” นี้เป็นการวิพากษ์แบบติเพื่ออภิเคราะห์แล้วชี้ให้เห็นประเด็นและบันทึกเรื่องราวของเมืองที่เกิดขึ้นผ่านประสบการณ์ของผู้เขียนในช่วงเวลาราว ๑๕ ปีมานี้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญด้านการพัฒนาเมืองอย่างมีนัยยะในบริบทการเมืองการปกครองภายในประเทศและเมืองอื่นๆในต่างประเทศ

หากหนังสือนี้สามารถจุดประกายในเรื่องการบริหารเมืองได้บ้าง น่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นแล้ว แต่หากหนังสือนี้สามารถสร้าง “นักบริหารเมือง” ที่มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างบ้านเมืองของเราให้น่าอยู่อย่างยั่งยืนได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อพลเมืองทุกๆท่านอย่างสูงสุด ข้อผิดพลาดใดๆจากหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนขออ้อมรับคำแนะนำจากผู้อ่านทุกๆท่านเช่นกัน

อริยา อรุณินท์

Email : aariya@chula.ac.th

คำนิยม

การวิจัยสังคมเกี่ยวเนื่องกับหลากบริบท หลายสาขาวิทยาการ นักวิจัยทางสังคมจึงมีภูมิหลังมาจากหลากหลายศาสตร์ บ้างเป็นนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ นักปกครอง นักสิ่งแวดล้อม นักวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นักกฎหมาย นักนิเทศศาสตร์-สื่อสารมวลชน แพทย์ชุมชน เกษัชกร นักผังเมือง เป็นต้น รองศาสตราจารย์ ดร. อริยา อรุณินท์เคยเป็นรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคมฯ ซึ่งมาจากภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นบุคคลที่ให้ความสนใจในศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการเมือง (Urban Management) อันเกี่ยวข้องข้องกับการวิจัยทางสังคมเช่นกัน

ในโอกาสที่สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉลองครบรอบปีที่ ๓๕ ไปเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ดิฉันในฐานะผู้อำนวยการฯ มีความยินดีที่สถาบันฯ จัดพิมพ์หนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมือง “จากทฤษฎี... สู่การปฏิบัติ : สำหรับนักบริหารเมือง” ซึ่งทางผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะรวบรวมกรณีศึกษาอรรถาธิบายปรากฏการณ์ของการบริหารเมืองเชิงกายภาพจากสายตาของภูมิสถาปนิก/นักผังเมือง นำเสนอ บทวิพากษ์และแนวทางการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืนจากการวิจัยสังคมเมืองในวาระต่างๆกัน เพื่อเป็นตัวอย่างหนึ่งของงานวิจัยทางสังคมที่ไม่ได้มีแต่เพียงแนวทฤษฎีแต่พร้อมที่จะนำสู่การปฏิบัติและเป็นส่วนหนึ่งของเฟื่องเล็กๆ ของสังคมที่ต้องขับเคลื่อนเป็นพลวัตต่อไป

ผศ.ภญ.ดร. นิชดา เกียรติยิ่งอังสุลี

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กล่าวนำ

การจัดการ/การบริหาร/การพัฒนาเมืองมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ เนื่องจากเป็นการผสมผสานงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในส่วนที่ศึกษาพฤติกรรมความต้องการความประสงค์และความพึงพอใจของประชาชน มีส่วนผสมของวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านนโยบายสาธารณะ การกำหนดนโยบาย การบริหารและจัดการ สิ่งแวดล้อมเมือง และมีส่วนหนึ่งเป็นงานวิจัยต่อยอดด้านภูมิสถาปัตยกรรมและผังเมือง

“กรณีศึกษา” เป็นแนวทางการศึกษาประเด็นปัญหาที่เป็นสากล แต่สามารถใช้ได้ในบริบทของสังคมไทย ทำให้ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด โดยเฉพาะการบริหารเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมและสาธารณประโยชน์ โดยจะเห็นได้จากการเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของเมืองต่างๆ อันล้วนส่งผลกระทบต่อส่วนรวมและต่อพลเมืองของเมืองนั้นๆ ในวงกว้าง การศึกษาเรื่องของเมืองควรลงลึกตั้งแต่สาเหตุ สภาพปัญหา ผลกระทบ กระบวนการ การกำหนดนโยบาย ผลดี-ผลเสียของนโยบายที่ผ่านมา ในระดับต่างๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่เวลาอำนวยจนถึงการประเมินจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเมื่อได้รับทราบบทสรุปและนำเสนอแนวคิดเพิ่มเติม แล้วนำบทสรุปมีศักยภาพนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนสามารถนำสู่การปฏิบัติได้จริงเพื่อให้การปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพขึ้น เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมเมืองที่ดี ไม่ก่อปัญหาทางด้านสังคม และสอดคล้องกับการจัดงบประมาณ

หนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมือง “จากทฤษฎี...สู่การปฏิบัติ : สำหรับนักบริหารเมือง” ขออนุญาตนำเสนอกรณีศึกษาในเรื่องการพัฒนาเมืองตามแนวคิดต่างๆ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเมืองสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
คำนิยม	2
กล่าวนำ	3
การพัฒนาเมืองกับการผังเมือง	7
การจัดการบริหารโครงการระดับเมือง	13
แนวทางการจัดการกับที่ดินรกร้างของเมือง	29
กรณีความขัดแย้งในเรื่องการบริหารจัดการที่ดิน	43
การบริหารโครงการเมกะโปรเจกต์นั้นเพื่อใคร?	57
วิถีสู่ธรรมชาติ : การออกแบบและวางผังเชิงนิเวศ โครงการพัฒนาพื้นที่ วนอุทยานโอลิมปิกกรุงเทพฯ	79
แนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ	97
การจัดกิจกรรมสาธารณะบนถนนสาธารณะ : บทวิพากษ์ถนนคนเดินและ นโยบายการใช้พื้นที่ถนน กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร	105
เทศกาล งานเมือง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรม เพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่	137
ภูมิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยตลอดชีวิต	169